

דמיאניוק עם בתו, חתנו ונכדו לפני המעצר
כולנו, אמא בעלי התינוק ואני - בכינוי

אשיג כסף. ברור שאנסה, אמכור את רכושי האחרון לשם כך. אין לי כמעט כבר מה למכור. את הרוב מכרתי או מישכנתי.
נורא להשאיר אותו פה לבד. אין אפשרות לדבר איתו בטלפון. הקשר היחידי הוא במכתבים.
הוא הגיע הנה בסוף פברואר, נרמה לי קשה לי עם התאריכים, עם כל האירועים והתאריכים שחלו בי-10 השנים האחרונות.
חייבני בקוצר רוח למיכתבו הראי שון. כתבנו לו המון מיכתבים, כמעט כל שבוע.

המיכתבים לא הגיעו

איירן: הוא סיפר לנו, בפגישה, שלא קיבל אף מיכתב אחד מאיתנו. חוץ מאחד שמרק (אוקונור) העביר לו אישיג באחד מבקוריו ככלא. אין לי הסבר לזה.
ורה: מדי פעם תוקף אותי יאוש, ואני אומרת לעצמי: רי, אני לא יכולה יותר! אני עצבנית, אני לא יכולה לישון בלילות.
החיים שלי השתנו לגמרי בי-10 השנים האחרונות. הפסדתי את כל רכושי, שעברנו למענו בארבע ירשים. אין לי מה להוריש לארי, לנכד שלי. יש לי בעיות ברגליים, בגב.
הטיסה לישראל היתה מאוד ארוכה, והכאיבה לי. קשה לי לתאר לעצמי איך אעשה את הדרך הזאת שוב ושוב.
אני מחזיקה מעמד, מתאוששת אחרי כל דיכאון, מטפלת בבריאותי. רק למענו, כי זה מה שמחזיק אותי.

איירן: אני מנסה לא לאבד תיקווה. בשביל אבא וגם בשביל אמא. האם אני חושבת על האפשרות הגרועה ביותר? מה יותר גרוע כבר יכולים לעולל לו, אחרי שלקחו את חייו, כספו, כבודו, שמו אותו ככלוב כמו חיה, ושומרים עליו כמו על מיפלט מסוכנת?

הוא מאוד מדוכא. אני יודעת שהוא העמיד פנים כשראה אותנו. הוא מאוד כועס על מרק (אוקונור) על שהסכים להארכת מעצרו. הוא משתגע בכלא בלעדיו, חייב לצאת משם. הוא יותר מוטרד ממה שעובר על המישפחה מאשר עליו.

אנחנו עושים הכל כדי לעזור לו. לעודד אותו, שוכרים את הראש מה ניתן לעשות יותר. מה עוד אנחנו יכולים לעשות. מה עור?

ורה: לא. אנחנו לא מדברים על האפשרות שיתלו אותו. אנחנו מעודדים אותו והוא - אותנו. הוא בגיל 69 יותר חזק ממני, יותר חזק ממה שחשבתי. האמת תצא לאור, אם לא היום - בעוד 100 שנה גם אם יתלו אותו - האמת תצא לאור!

ירדתי על קיומם של מחנות-הריכוז במילחמה. אפילו ביקרתי שם מישוה, איזה יהודי, וניסיתי לעזור לו. מה בריוק קרה שם - אף אחד לא ידע בזמן המלחמה.
איירן: בילדותי לא דיברנו בכלל על השואה, לא כבית-הספר ולא כבית. רק כשזה התחיל - הסיט עם אבא - התחלתי להתעמק בזה. זה נורא, מה שקרה שם. הידע שלי כיום רק מקשה עליי להבין, איך מאשימים את אבא בדבר כזה.

כשדיברנו איתו על כך באחד הביקורים בכלא האמריקאי - הוא התחיל לבכות נורא.

כשהבאנו לו לראשונה את ארי, הבן שלי, מייד אחרי לידתו - הוא חיבק אותו חזק ושאל אותנו: מה, אני נראה לכם כמו אחד שמסוגל לנפץ ראשים של תינוקות רכים באבנים?

יש לי זיכרונות נהדרים של אבא מהילדות. יום אחד כשטיילנו - נהגנו לטייל הרבה - מצאנו גורים של ארנבת מתחת לעץ ביער. אבא התעקש שניקח אותם הביתה, כי אמא שלהם לא נראתה בשטח. והוא האכיל אותם בבקבוק. אני לא מבינה מה קורה: נכון שהוא הורשע בכמה ארכאות מישיג פטיות בארצות-הברית, אבל אדם כזה כמו שאני מתארת, לה, מסוגל לבצע מעשים אכזריים כמו שמיחיסים לך?

ורה: הרגע הקשה ביותר שלי במשך 10 השנים האחרונות, היה כשהסגירו אותו לישראל. זה היה נורא, מפני שהוא נורק מארצו, שם חיה מישפחתו.

אבל גם קודם לכן היו לי רגעים נוראים. דווקא מפני שבהתחלה חשבנו שזאת טעות בירוקראטיה, ולא העליתי על דעתי שהעניינים יתפתחו עד כדי כך. הרי דקו לא מיסמכנו וזהויותינו לפני שקיבלנו אזרחות אמריקאית.

התחלתי לדאוג, כשהעורך-דין הראשון שלקח על עצמו את התיק של ג'ון, הלך לקונסדנו הגרמני בדרטרויט. הלך - ולא חזר. פשוט לא חזר עוד. אין לי שמץ של מושג מה קרה לו. לא שמענו עליו יותר.

פנינו לעורך-דין אחר. אחרי-כך הגענו למרק אוקונור, המייצג אותנו עכשיו.

למישפט הראשון הלכנו בניטחון, אם כי התיקשדנו באמריקה פעלה נגדנו. כשהפסדנו בשלב הזה, התחלתי להרגיש לאננה, לא להבין. אין דבר כזה, הרגע הקשה ביותר! אני צריכה להמשיך לעבוד, לטפל במחלתי.

לקראת את העיתונים נגרנו, להתעצבן עלייך שלא נתנים לעורך-דין שלנו לענות למיתקפות עליו. זה קשה, כל רגע, כל שניה.

בי-1969, ככפר שבו נולד ברוסיה, כולם, וגם סתא, חשבו שאבא מת, והנה, פיתאום מסתבר שהוא חי. היה בלגאן. הקג'ב עלה על זה והתחיל לבחוש. ככה, אני חושבת, זה פרץ. זה כל-כך מסוכן, שקשה לי לשחזר.

אחרי-כך תורגם לעברית אחד המאמרים שנכתבו על אבא, ופורסם בישראל. אדם בשם אליהו רוננברג יזה את אבא, על פי התצלום, כ.איוון האיום". היו עוד כמה עדויות בעיקבותיו. בסוף - את מבינה איזה קטע? - חיברו את העדויות הישראליות לעדויות הרוסיות ועשו מהו סלט.

ורה: כשהתחילו הפירסומים, דיברתי על זה עם בעלי. הוא אמר שהוא לא, איוון האיום", והוא גם לא הכיר מעולם את האיש.

איירן: ברור שדיברנו איתו המון על ההאשמות נגדו.

לא, לא שאלתי אותו מעולם ישירות, האם הוא המילצת שמדברים עליה. איך אפשר? הוא כזה בן-אדם. הוא מישפחתי. המישפחה אצלו היא מעל הכל. הוא מעולם לא הרים עליי יד.

הוא דיבר על זה פעם ממושכות עם בעלי. הוא דיבר מהלב ואמר: אתה יודע כמה אני אוהב את מישפחתי. אלמלא הייתי משוכנע בחפותי - האם הייתי מעביר אתכם את כל הסיט הזה? הייתי תוקע לעצמי כדור בראש! היו לו אפשרויות להתאבד. היו לו גם המון אפשרויות לברוח מארצות-הברית.

אילו היה באמת הרוצח הברוטאלי הזה, זה היה צץ אצלו לפחות פעם אחת, תכונות כאלה אכזריות אי-אפשר להרחיק!

גורים של ארנבת

ורה: פגשתי את בעלי בי-1945, בסוף המלחמה. הוא היה כמחנה. אני לידית אוקראינה. בזמן המל" חמה העבירו אותי לברלין. הייתי חייבת לעבוד שם. עברתי בתור מנהלת-משק בית ב-1932. הייתי כעצמי מעין אסירה. עברתי אצל מישפחה יהודית, אבנאמישפחה היה קרל לודס. אני מנסה לאתאר אותם. ביתניים, ללא הצלחה. היו לו התחנתני עם ג'ון אחרי היכרות של שנתיים.

דיברנו המון על מילחמת-העולם השניה. הוא סיפר לי איך שירת כצבא האדום, איך נפצע. לא חיטטנו בעבר, אבל מדי פעם סיפרנו זה לזו על מה שעברנו, המהנות שבהם היינו.

הו, כמה שהוא מתגעגע. כולנו - אמא, בעלי, התינוק ואני - בכינוי ורדה: זאת הפעם הראשונה שאני מבקרת בישראל. לא ידעתי למה לצפות. בכלל לא ציפיתי, בחלומותיי הגרועים ביותר, שבעלי יגיע הנה. אחרי 35 שנים בארצות-הברית - זאת בושה! אבל מה אפשר לעשות? הוא בעלי ואני, אנחנו חייבים ללכת אחריו. **איירן:** הגענו לישראל ביום השלישי. זוהי הפעם הראשונה שאני כאן.

האנשים פה יותר חמים ממה שציפינו. הייתי נורא מודאגת. לא ירדתי איך יתייחסו אלינו ברגע שיוודע מי אנחנו. הייתי פחדת מזה, אבל כבר נמלית-העופה, כשברקו את מיסמכינו, היחס היה אדיב.

חיכיתי לצלמים שירדפו אחריי מיד עם הנחיתה. כשעובנו את קליבלנד, מקום מגורינו, רדפו אחרינו צלמים, עיתונאים, צלמי-טלוויזיה - עשו לנו את המוות. זה הראיון היחיד שאנחנו נתנים, כי נכוונו קשות מהעיתונות. העיתונים אמריקה מפרסמים נוני סטופ חומר נגד אבא. ללא הפסקה. בקליבלנד זהו הנושא העיקרי בעיי-נות, לא להאמין.

במיקרים שהחלטנו לשתף פעולה ולהתראיין - פתחנו למחרת את העיתון ומצאנו את דברינו מסולפים. לכן, אנחנו לא מתראיינים בישראל. אולי כשהמישפט יתחיל, אם יתחיל.

"הייתי תוקע לעצמי כדור"

ורה: זה התחיל בי-1976. מאז אני חיה מסיט מתמשך.
מישור צילצל אליי וביקש לדבר עם בעלי. לא אמר כמה מדוכא. הוא צילצל כמה פעמים. לבסוף שאלתי: "אתה רוצה להשאיר הודעה?" הוא השאיר מיסטר-לפון.
בעלי החזיר לו צילצול והוא סירב לדבר על-כך בטלפון ורצה לבוא אלינו.

יום אחד הודיע שיבוא. חיכינו - הוא לא בא. שוב הודיע שיבוא - שוב לא הופיע.

יום אחד הופיעו בחור ובחורה, נראו בני 20. בדיהים היתה פיסת-נייר. הם אמרו: יש לכם טלגרמה מגרמניה! השם שלנו על המעטפה היה מאויית עם שגיאות. לא הבנו כלום.

שאלתי: "איך זה בשבילנו, אם אפילו שמנו לא כתוב נכון?" אחרי כל השיחות הביקורים המו-זרים, החלטנו להתקשר עם מישרר-ההגירה. גם שם לא הסבירו לנו דבר. רצו שבעלי יעיד במישפט של איזה נאצי שביצע פשעים חמורים.

בעלי התפלא: "איך אני יכול להעיד, אם אני בכלל לא מכיר אותו?" יום אחד פתחתי את הדריו ושמעתי את שמו של בעלי מוזכר כחשוד במעשים נאציים נוראים. הדריו לא הפסיק לטטר על כך, גם העיתונות הצטרפה ולא הירפתה מאיתנו. עד עצם היום הזה.

איירן: בוקר אחד, כשהייתי בת 17, התעוררתי והופתעתי לשמוע את שמו של אבא ברדיו. האשימו אותו שם בדברים אימים. אחרי-כך קראתי על זה בעיתונים.

הייתי כל-כך מופתעת, חשבתי שזאת שגיאה, לא העליתי אל רדתי איך זה עומד להתפתח.
כשנודע לי שהוא יועמד למישפט - חשבתי שזאת תהיה אפיוורה קצרה. שיגלו מייד שזאת טעות, טעות איומה. הרי בארצות-הברית הסתמכו על תעודת-זהות רוסית. לכן לא חששנו. ממת מסתמכים בארצות-הברית על מיסמכים סובייטיים: אותם סובייטים שמחזיקים את היהודים בתור אסירי-ציון!

את השם טרבלניקה בכלל לא הזכירו בהתחלה. זה לא אבסורד? אותם הרוסים שדרשו את הסגרתו בהתחלה, בטענה שהוא בוגד מפני שלא תקע לעצמו כדור בראש כשנכנע לגרמנים. פיתאום טוענים שהוא פושע נאצי, ומציינים תעודות אחרות.
אני חושבת שהורע נטמן כשאמא נסעה לבקר את אמו של אבא. זה היה

דמיאניוק עם ורה בהתנת איירן, איירן עם בנה
לא שאלתי אותו מעולם ישירות אם הוא המילצת. איך אפשר?